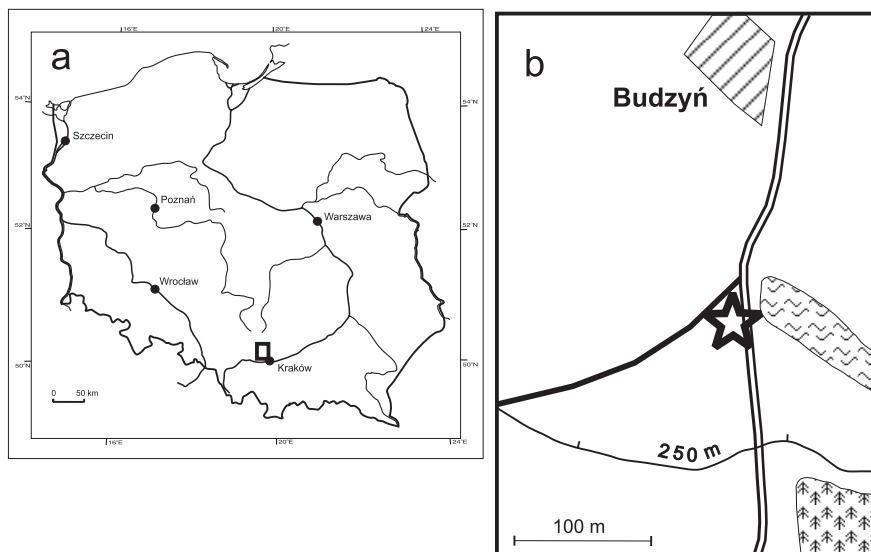

Zagrożone stanowisko *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) pod Krakowem

Cyperus flavescens L. (cibora żółta), mimo że historycznie znana była w Polsce z ok. 300 stanowisk (POPIELA 1996, 2001a), w ostatnim okresie, zapewne w związku z zanikiem sprzyjających siedlisk, stała się rośliną bardzo rzadką. Po 1980 r. odnaleziono ją lub potwierdzono zaledwie na 10 stanowiskach, dlatego gatunek ten został ostatnio zaliczony do kategorii VU (narażonych na wyginięcie) (POPIELA 2001b).

Potwierdzone w ciągu ostatnich 20 lat stanowiska w pobliżu Krakowa, znajdują się w okolicach Dobczyc w Kotlinie Oświęcimskiej (Zajac & Zajac npbl. za: POPIELA 1996). Najbliższe omawianego stanowiska historyczne daty florystyczne to alegaty KORNASIA z 1939 r. z Bronowic i Pasternika, przytoczone przez ŻUKOWSKIEGO 1969; jeden z nich jako: „Pasternik od strony Chodliczki” [tak, zam. „Modlniczki”!]. W tym ostatnim przypadku mogło chodzić o stanowisko pozostające niegdyś w łączności z omawianym (bądź nawet z nim identyczne, co jednak trudno stwierdzić z całą pewnością na podstawie użytego przez autora daty określenia miejsca).

W sierpniu 2003 r., w czasie badań fykologicznych na zanikającym torfowisku na południe od miejscowości Budzyń k. Modlniczki (ok. 1 km od północnych granic Krakowa, 50°06'40"N, 19°51'26"E, kwadrat ATPOL DF67; Ryc. 1) natrafiono na niewielkie stanowisko *Cyperus flavescens*. Znajduje się ono w podmokłym, najprawdopodobniej okresowo zalewanym odcinku rowu oddzielającego drogę gruntową od podmokłych nieużytków

Ryc. 1. Usytuowanie omawianego stanowiska w Polsce (prostokąt, powiększony) (a) i w okolicy miejscowości Budzyń (gwiazdka) (b).

Fig. 1. Location of the described locality in Poland (rectangle, exaggerated) (a) and in the vicinity of Budzyń (asterisk) (b).

(niegdyś zapewne pokrytych na znacznej powierzchni zatorfieniami – patrz notatki KOZIKA 1996 i 2000) na skraju poligonu wojskowego „Pasternik”.

Udało się odszukać jedynie 30 okazów omawianego gatunku, występujących na powierzchni ok. 1 m². Tak niewielką populację, już z racji samej niskiej liczebności, wypada uznać za skrajnie zagrożoną, do czego przyczynia się dodatkowo biologia gatunku – jest to terofit o wąskiej amplitudzie ekologicznej.

Sporządzone 11.08.2003 r. uproszczone zdjęcie fitosocjologiczne płatu przedstawia się następująco (wartości pokrycia w procentach, wartość „0,1” umownie także dla niższych faktycznych powierzchni):

Warstwa C: (85): *Eriophorum angustifolium* 30; *Agrostis canina* 15; *Eleocharis quinqueflora* [= *Heleocharis pauciflora*] 10; ***Cyperus flavescens*** 5; *Mentha ×verticillata* 5; *Triglochin palustre* 5; *Carex viridula* [= *C. serotina*, *C. oederi*] 3; *Holcus lanatus* 2; *Lotus uliginosus* 2; *Juncus articulatus* 2; *Veronica scutellata* 1; *Molinia caerulea* 1; *Salix repens* subsp. *rosmarinifolia* (c) 1; *Lythrum salicaria* 1; *Ranunculus flammula* 0,5; *Epilobium palustre* 0,5; *Lycopus europaeus* 0,5; *Equisetum palustre* 0,3; *Cerastium holosteoides* [= *C. vulgatum*] 0,1; *Galium palustre* 0,1; *Linum catharticum* 0,1; *Lychnis flos-cuculi* 0,1; *Prunella vulgaris* 0,1; *Viola palustris* 0,1

Warstwa D (90): *Calliergonella cuspidata* 90.

W dniu badań poziom wody gruntowej utrzymywał się tuż pod powierzchnią podłoża (0 do 3 cm w zależności od mikroreliefu). Parametry fizykochemiczne wody świadczą o bardzo niskiej troficzności siedliska (Tab. 1). W bezpośredniej jego bliskości (nieco

Tabela 1. Właściwości fizykochemiczne wody gruntowej na omawianym stanowisku *Cyperus flavescens*.
Table 1. Physical-chemical properties of the ground water from the described station of *Cyperus flavescens*.

Parametr – Parameter	Wartość – Value
rozpuszczony / dissolved O ₂ (przy / at t _{amb} =25°C)	7,7 mg/dm ³
jony / ions: NH ₄ ⁺	0,0–0,2 mg/dm ³
jony / ions: NO ₂ ⁻	0,05–0,075 mg/dm ³
jony / ions: NO ₃ ⁻	0,0 mg/dm ³
jony / ions: PO ₄ ³⁻	0,25 mg/dm ³
pH	6,5
twardość całkowita / total hardness	1,5 mmol/dm ³ = 8,2 °d
twardość węglanowa / carbonate hardness	0,8 mmol/dm ³ = 2,2 °d
twardość nieprzemijająca / persistent hardness	0,1 mmol/dm ³ = 0,09 °d

powyżej) znajdują się niewielkie płyty roślinności wysokotorfowiskowej (ze *Sphagnum rubellum*, *Sph. cuspidatum*, *Drosera rotundifolia*, *Oxycoccus palustris*), przez które niewątpliwie przesącza się część wody obecnej w podłożu omawianego stanowiska; ze względu jednak na stosunkowo słabe zakwaszenie, trudno byłoby nazwać siedlisko *Cyperus flavescens* dystroficznym. W niżej położonej części rowu (kilka m na północ) do młaki z *C. flavescens* przylega niewielki (o pow. kilku m²) stały zbiornik wodny z *Potamogeton natans*, *P. trichoides* i *Chara fragilis*, otoczony wąskim pasem szuwaru ze *Sparganium erectum*, *S. emersum* i *Carex rostrata*.

Podziękowania dla prof. R. Ochyry za oznaczenie mszaków oraz dr J. Zalewskiej-Gałosz za oznaczenie *Potamogeton trichoides*.

Summary. Endangered station of *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) near Cracow. An extremely endangered (due to scarcity of specimens and very small area inhabited – about 30 on 1 m² patch – along with the biology of the species – a narrowly specialized therophyte) station of the declining plant, *Cyperus flavescens* L., has been found near Cracow (S Poland). The station is probably close to the one found in 1939, but the plant has not been reported from the close vicinity of Cracow since then and therefore no station from here has been included as extant in the “Polish red data book of plants”.

LITERATURA

- KOZIK R. 1996. Torfowisko w miejscowości Budzyń k. Modlniczki. – *Wszechświat* **97**(3): 69–70.
- KOZIK R. 2000. Torfowisko w miejscowości Budzyń k. Modlniczki po 4 latach. – *Wszechświat* **101**(7–9): 192–193.
- POPIELA A. 1996. Rozmieszczenie *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) w Polsce. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* **3**: 63–72.
- POPIELA A. 2001a. *Cyperus flavescens*, Cibora żółta. – W: A. ZAJĄC & M. ZAJĄC (red.), Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce, s. 184. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- POPIELA A. 2001b. *Cyperus flavescens* L. Cibora żółta. – W: R. KĄŻMIERCZAKOWA & K. ZARZYCKI (red.), Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe, ss. 483–484. Instytut Botaniki im. W. Szafera i Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- ŻUKOWSKI W. 1969. Studia systematyczne i geograficzne nad podrodziną *Cyperoideae* w Polsce. – *Pr. Komis. Biol. Pozn. Tow. Przyj. Nauk* **33**(3): 1–133.
- JOLANTA CABAŁA, WOJCIECH PAUL i MARCIN PIĄTEK, *Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, ul. Lubicz 46, PL-31-512 Kraków; e-mail: cabala@ib-pan.krakow.pl, paul@ib-pan.krakow.pl, mpiatek@ib-pan.krakow.pl*

Przyjęto do druku: 09.12.2003 r.

Nowe stanowiska *Cyperus flavescens* (Cyperaceae) na terenie zachodniej części Przedgórza Hłżeckiego

Cyperus flavescens L. (cibora żółta) jest taksonem należącym do elementu łącznikowego kosmopolitycznego. Z natury występuje w zbiorowiskach drobnych terofitów (klasa *Isoëto-Nanojuncetea*), w miejscach wilgotnych bądź okresowo zalewanych. Na terenie naszego kraju osiąga północną granicę swojego zasięgu (MEUSEL i in. 1965; HULTÉN & FRIES 1986). Gatunek ten posiada znaczną liczbę stanowisk na obszarze Polski (POPIELA 1996). Jednakże większość z nich należy już do historycznych, bądź od dawna nie potwierdzonych. Odzwierciedleniem tego zjawiska, jest coraz częstsze umieszczanie tego taksonu na regionalnych „czerwonych listach” i w „czerwonych księgach” (ZAJĄC & ZAJĄC 1998;